

MALTA

**QORTI CIVILI
(SEZZJONI TAL-FAMILJA)**

**ONOR. IMHALLEF
RAYMOND C. PACE**

Seduta tas-27 ta' Jannar, 2005

Citazzjoni Numru. 76/2003

Ro' Anna Borg

vs

Wayne Grima

**Il-Qorti,
I. PRELIMINARI.**

Rat ic-citazzjoni attrici datata 24 ta' Jannar 2003 (a fol. 1)
fejn gie premess:-

Illi l-attrici zzewget lill-konvenut fis-26 ta' Settembru 2002,
mill-liema zwieg m'ghandhomx tfal;

Illi l-kunsens tal-partijiet ghal dan iz-zwieg kien vizzjat
b'difett serju serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja
mizzewga jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali
taghha;

Kopja Informali ta' Sentenza

Illi l-kunsens tal-partijiet kien inkiseb bl-eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu jew ta' wiehed jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga;

Illi ghalhekk, l-imsemmi zwieg huwa null skond it-termini ta' **l-artikolu 19 (1) (g) u/jew (d) u/jew (f) ta' l-Att XXXVII ta' l-1975 li Jirregola z-Zwigijiet**;

Illi ghalhekk l-istess attrici talbet lil din l-Onorabbli Qorti sabiex:-

1. Tiddikjara u tiddeciedi illi z-zwieg ikkuntrattat bejn l-attrici u l-konvenut huwa null u bla effett.

Bl-ispejjez kontra l-konvenut li huwa ngunt sabiex jidher in subizzjoni.

Rat id-dikjarazzjoni attrici a fol. 3 tal-process;

Rat il-lista ta' xhieda u d-dokumenti esebiti a fol. 4 u 5 tal-process;

Rat in-nota ta' l-eccezzjonijiet tal-konvenut tat-28 ta' Frar 2003 a fol. 12 fejn gie except:-

1. Illi fl-ewwel lok, l-attrici jisimha Roanna Borg u mhux Ro' Anna Borg u dan kif jirrizulta mill-Att taz-Zwieg li jgib in-numru registrazzjoni 1623/2002, u a kuntrarju ta' kif indikat fl-okkju ta' din il-kawza odjerna. Illi ghalkemm hemm lok li l-okkju jigi kkoregut biex jirrifletti d-dettall kif jirrizulta mill-Att taz-Zwieg skond kif jidher fl-elenku tad-dokumenti hawn immarkata bhala Dokument "WG1";

2. Illi, huwa minnu li l-kontendenti, konjugi Grima/Borg inghaqdu fiz-zwieg nhar il-Hamis, sitta u ghoxrin (26) ta' Settembru, tas-sena elfejn u tnejn (2002), fil-Hilton Hotel gewwa San Giljan, bix-xhieda tar-rapprezentant tar-Registratur taz-Zwigijiet, is-Sinjura Marthese Farrugia Turban, pero` mhux minnu illi minn dan iz-zwieg ma hemmx tfal, billi fil-prezent, l-attrici hija tqila b'tarbija ta' hames xhur u nofs, fatt li ma jistax ma jigix inkluz fid-dettalji bazici f'din il-kawza odjerna;

3. Illi jidher li hemm ragunijiet legalment fondati a bazi tal-Kapitolu 255 tal-Ligijiet ta' Malta, li tabilhaqq dan iz-zwieg ghandu jigi dikjarat null, pero` b'tort unikament ta' l-attrici li qarrqet bil-konvenut b'mod illi l-hajja mizzewga giet imfixkla serjament, kif l-istess konvenut sejjer ifisser fid-dikjarazzjoni guramentata tieghu ma' din in-nota ta' l-eccezzjonijiet odjerna;

4. Illi fir-rigward tat-tieni (2), it-tielet (3) u r-raba` (4) premessi fic-citazzjoni attrici, il-konvenut jaqbel illi minn kif qed ihares lejn il-fatti issa, dawk ic-cirkostanzi legali setghu ezistew, imma li huwa innocentement gie mqarraq mill-attrici u ghalhekk jekk iz-zwieg jigi dikjarat null, dan m'ghandux ikun imputabbli ghalih u lanqas l-istess konvenut m'ghandu jbati ebda forma ta' spejjez;

5. Illi l-uniku talba attrici ghandha tigi milqugha minn din l-Onorabbli Qorti pero` ghal ragunijiet imputabbli unikament ghall-attrici u li huwa m'ghandu jbati ebda forma ta' spejjez filwaqt li huwa jirreferi ghall-kontro-talba tieghu mac-citazzjoni odjerna;

6. Salvi eccezzjonijiet ohra ulterjuri jekk ikun il-kaz.

Rat id-dikjarazzjoni u l-lista tax-xhieda tal-konvenut a fol. 14 tal-process;

Rat il-**kontro-talba** tal-konvenut a fol. 30 fejn gie premess:

1. Illi l-konvenut, Wayne Grima, wara li rcieva c-citazzjoni ta' l-allegata mara tieghu Ro'Anna Borg u huwa ghamel in-nota ta' l-eccezzjonijiet tieghu flimkien mad-dikjarazzjoni guramentata, huwa qieghed jiehu l-opportunita` tac-citazzjoni kif intavolata kontra tieghu biex jahmel dawn il-kontro-talbiet fir-rigward ta' l-attrici, Ro' Anna Borg;

2. Illi huwa minnu li nhar il-Hamis, sitta u ghoxrin (26) ta' Settembru, tas-sena elfejn u tnejn (2002), gewwa l-Hilton Hotel f'San Giljan, Malta, il-kontendenti nghaqdu fiz-zwieg

permezz ta' cerimonja taz-zwieg civili fil-prezenza tar-rapprezentant tar-Registratur taz-Zwieg u cjoe` is-Sinjura Marthese Farrugia Turban, u dan skond ma jirrizulta mill-anness Dokument "WG1".

3. Illi l-konvenut jaqbel fil-parametri ta' ezatt kif gie mfisser mal-premessi ta' l-attrici, pero` illi da parti tieghu ma kellu l-ebda tort ghala dan iz-zwieg effettivament kif vizzjat b'difetti serji kemm ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga, jew fuq id-drittijiet u dmirijiet essenzjali taghha, kif ukoll illi l-kunsens da parti ta' l-attrici kien inghata bl-eskluzjoni pozittiva ghaz-zwieg innifsu jew ta' xi wiehed jew wahda aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga, u li l-imsemmi zwieg ghalhekk huwa null skond it-termini ta' l-artikolu 19, sub-artikolu 1, paragrafi (d), (f) u (g) ta' l-Att XXVII ta' l-1975 li jirregola l-Att taz-Zwieg skond il-Ligijiet ta' Malta u li ghalhekk, tali allegat zwieg ghandu jigi dikjarat minn din l-Onorabbli Qorti bhala null u bla effett, invalidu u mhux enforzabbli skond il-ligijiet;

4. Illi t-tort ta' dan kollu, ghandu jigi attribwit pjenament lill-attrici u mhux lill-konvenut, u kwindi l-istess konvenut m'ghandu jbati ebda forma ta' spejjez la gudizzjarji u lanqas extra-gudizzjarji in konnessjoni ma' dawn il-proceduri ta' l-annullament ta' l-allegat zwieg tieghu;

5. Illi l-konvenut jirreferi ghall-premessi fic-citazzjoni odjerna u d-dikjarazzjoni guramentata ta' l-attrici filwaqt li jaghmel referenza enfatika ghan-nota ta' l-eccezzjonijiet u d-dikjarazzjoni guramentata tieghu waqt illi jaccenna li fi hsiebu issa jzid xi fatti ohra mad-dikjarazzjoni guramentata tieghu li ser jaghmel ma' din il-kontro-talba;

6. Illi huwa ovvju li hemm ragunijiet serjissimi legalment u fattwalment fondati li fiz-zwieg ta' bejn il-kontendenti ghandu jigi tabilhaqq dikjarat null f'inkwadratura ta' l-artikolu 19, sub-artikolu 1, Kapitolu 255 tal-Ligijiet ta' Malta, partikolarment paragrafi (a), (c), (d), (f) u (g), kif jirrizulta fix-xhieda li tinghata fil-mori ta' din il-kawza;

Illi, ghalhekk, l-istess konvenut talab lil din il-Qorti sabiex:-

Kopja Informali ta' Sentenza

1. Illi z-zwieg li allegatament sehh bejn il-kontendenti skond kif jirrizulta minn Dok. "WG1" hawn anness ma' l-elenku tad-dokumenti huwa tabilhaqq null, invalidu u ineffettiv u mhux enforzabbli ghal ragunijiet serjissimi, legalment u fattwalment fondati kif jirrizultaw fil-mori ta' din il-kawza;

2. Illi z-zwieg ghandu jigi dikjarat null a bazi ta' artikolu 19, sub-artikolu 1, Kapitolu 255 tal-Ligijiet ta' Malta, partikolarment a bazi tal-paragrafi (a), (c), (d), (f) u (g);

3. Illi z-zwieg ghandu jigi dikjarat null u nvalidu, ineffettiv u mhux enforzabbli ghar-ragunijiet esklussivament imputabbli lill-attrici, u kwindi l-konvenut m'ghandu jigi mgieghel ibati ebda forma ta' spejjez, la dawk gudizzjarji u lanqas extra-gudizzjarji;

4. Bl-ispejjez kollha, inkluz dawk gudizzjarji u extra-gudizzjarji kontra l-attrici, Ro' Anna Borg li minn issa tibqa' ngunta in sibizzjoni;

B'rizerva ta' kwalsiasi azzjoni ohra spettanti lill-konvenut, Wayne Grima, ghad-danni sofferti minnu kagun ta' l-agir ta' l-attrici li jirrizulta f'allegat zwieg bejn l-attrici u l-konvenut u kwindi hsarat irreparabbli minn kull aspekt li l-konvenut ghar-ragunijiet li jirrizultaw fl-eventwalita' ta' proceduri li jittiehdu kontra l-istess attrici f'dan ir-rigward.

Rat id-dikjarazzjoni tal-konvenut rikonvenzjonat (a fol. 34) u l-lista tax-xhieda (a fol. 39);

Rat il-verbal tas-seduta tas-27 ta' Mejju 2003 fejn il-kawza giet differita *sine die stante* li ma deher hadd;

Rat ir-rikors ta' l-attrici datat 29 ta' Lulju 2003 fejn talbet lill-Qorti sabiex tirriappunta l-kawza ghas-smigh;
Rat id-digriet tat-30 ta' Lulju 2003 fejn il-Qorti kkonfermat id-digriet ta' l-affidavits ta' l-attrici;

Rat ir-rikors ta' l-attrici datat 28 ta' Novembru 2003 fejn talbet lill-Qorti sabiex tirriappunta l-kawza ghas-smigh;

Kopja Informali ta' Sentenza

Rat id-digriet sussegwenti fejn il-Qorti laqghet it-talba;

Rat in-nota ta' l-attrici datata 28 ta' Novembru 2003 li permezz taghha pprezentat l-affidavit taghha stess, ta' Maria Virginia Borg u ta' Lino Borg;

Rat il-verbal tal-21 ta' Jannar 2004 fejn Dr. Emmy Bezzina ghall-konvenut iddikjara li m'ghandux provi izjed u l-kawza thalliet ghas-sentenza ghas-27 ta' Jannar 2005;

Rat in-nota ta' l-eccezzjonijiet ta' l-attrici ghall-kontro-talba tal-konvenut, datata 7 ta' Ottubru 2004, fejn gie eccepit;

1. Illi preliminarjament, l-eccipjenti teccepixxi li hija ghadha sa llum ma gietx notifikata bl-eccezzjonijiet u bil-kontro-talba tal-konvenut, u li saret taf bihom b'kumbinazzjoni fl-24 ta' Settembru 2004, wara li ezaminat il-process relattiv;

2. Illi filwaqt li l-eccipjenti taqbel li z-zwieg bejn il-kontendenti ghandu jigi dikjarat null u bla effett fil-ligi, l-eccipjenti ma taqbilx li hija tahti ghal tali nullita`;

3. Illi fil-fatt, iz-zwieg bejn il-kontendenti tfarrak minhabba htijiet imputabbli lill-konvenut u mhux lill-eccipjenti *stante* li kien l-istess konvenut rikonvenzjonat li qarraq bl-eccipjenti biex wassalha ghall-artal; kif ukoll kien l-istess konvenut rikonvenzjonat li ma kienx kapaci jassumi l-obbligi matrimonjali tieghu. *Inoltre* kien hu li kellu difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga u/jew fuq id-drittijiet u dmirijiet essenzjali taghha;

4. Illi ghalhekk, filwaqt li l-eccipjenti taqbel li l-ewwel u t-tieni talbiet tal-konvenut rikonvenzjonat, ghandhom jigu milqugha, teccepixxi li t-tielet u r-raba` talbiet tal-konvenut rikonvenzjonat, ghandhom jigu michuda bl-ispejjez kontra l-istess konvenut.

Salv eccezzjonijiet ulterjuri kemm-il darba jkun il-kaz.

Rat id-dokumenti esebiti;

Kopja Informali ta' Sentenza

Rat l-atti kollha l-oħra tal-kawza.

II. KONSIDERAZZJONIJIET.

i) PRINCIPJI LEGALI.

Illi l-attrici fil-premessi tagħha tghid illi l-kunsens tal-kontendenti kien vizzjat b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga, fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali tagħha u z-zwieg kien vizzjat peress li kien inkiseb bl-eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu, jew ta' xi wiehed jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga;

Illi dawn il-premessi huma kkontemplati fl-**artikolu 19 (1) (d) u (f) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta** u cjoe` l-Att dwar iz-Zwieg.

Illi l-**artikolu 19 (1)(d)** jghid:-

19. (1) B' zieda mal-kazijiet fejn zwieg ikun null skond xi dispozizzjoni oħra ta' dan l-Att, zwieg ikun null:

(d) jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun vizzjat b' difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga, jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali tagħha, jew b' anomalija psikologika serja li tagħmilha mpossibbli għal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg”.

Illi b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju l-legislatur ma riedx ifisser semplicement kwalsiasi stat ta' mmaturita` li parti jew oħra fiz-zwieg tista' tkun fiha fil-mument li jinghata l-kunsens reciproku (Ara f'dan is-sens “**Nicholas Agius vs Rita Agius ġia Caruana**” – P.A. (VDG) deciza fil-25 ta' Mejju, 1995).

Illi li kieku l-legislatur irrikjeda maturita` shiha u perfetta, ftit jew addirittura ebda zwieg ma kien ikun validu. In-nuqqas ta' *discretio iudicli* hu kuncett guridiku intrinsikament marbut mal-kapacita` ta' parti jew oħra fiz-

zwieg li taghti l-kunsens liberu u xjenti taghha ghar-rabta taz-zwieg. Kif jispjega l-gurista **Colagiovanni**:

“Il matrimonio, in quanto patto ossia “foedus” ... .. richiede una capacita` intellettuale e volitiva al di sopra di ogni altro contratto che e` per lo meno rescindibile, in casi determinati dalla legge, richiede quindi una integrita` di mente e di liberta`, dato che ... .. si tratta di assumersi una “servitus” per tutta la vita” (Forum, 1990, Vol. 1 part I, p. 72).

Illi pero`, kif gia inghad, b' immaturita` jew difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju d-dottrina u l-gurisprudenza “non si riferiscono ad una piena e terminale maturita`, non esigono nei nubenti una conoscenza perfetta ed esaustiva di cio` che comporta il matrimonio, non richiedono una preveggenza chiara ed assoluta di cio` che puo` compartare la vita coniugale, ne` un perfetto equilibrio volitivo-affettivo, ne` infine una coscienza perfetta delle motivazioni della scelta matrimoniale. Ecco perche` riesce piu` appropriato l' uso del termine discrezione di giudizio, che fa riferimento ad un certo discernimento ma non implica il raggiungimento di una maturita` piena” (**Pompedda, M.F., Il Consenso Matrimoniale in Grocholewski – Pompedda – Zagaglia, Il Matrimonio nel Nuovo Codice di Diritto Canonico** (Padova, 1984), p. 46).

Illi proprju ghalhekk ukoll il-legislatur jirrikjedi li d-difett ta' diskrezzjoni jrid ikun wiehed serju u l-anomalija psikologika tkun wahda serja.

Illi kif jispjega **Bersini**, id-diskrezzjoni ta' gudizzju tikkonsisti f'zewg elementi distinti izda konkorrenti u interdipendenti:

“La piena avvertenza e il deliberato consenso ... .. La piena avvertenza si riferisce alla sfera intellettuale, il deliberato consenso a quella volitiva. In altri termini, la discrezione di giudizio comprende la maturita` di giudizio e la maturita` affettiva ... .. La maturita` di giudizio comporta una conoscenza critica proporzionata all' atto

da compiere, agli obblighi essenziali da assumersi e ai doveri coniugali che ne derivano proiettati nel futuro. La maturità affettiva comporta generalmente quella adeguata evoluzione degli istinti, degli affetti, dei sentimenti, della emotività che se sono turbati o inadeguati intaccano direttamente la volontà e possono privare della libera scelta interiore. Abbiamo così una mancanza di consenso libero (immaturità affettiva) e ponderato (immaturità di giudizio)” (Bersini, F., Il Diritto Canonico Matrimoniale (Torino, 1994), p. 97).

Illi l-istess awtur, imbaghad ikompli jispjega dwar kemm irid ikun serju d-difett ta' diskrezzjoni biex wiehed ikun jista' jghid li hemm id-difett fil-kunsens u l-konsegwenti nullita' taz-zwieg:

“Se ci si chiede quale grado di discrezione di giudizio possa ritenersi proporzionato al matrimonio, rispondiamo anzitutto che, sia per la conoscenza intellettuale come per la deliberazione volitiva, dovrà essere maggiore di quello richiesto per peccare mortalmente e per stipulare gli altri contratti. Il motivo sta nel fatto che il consenso matrimoniale riguarda obbligazioni che si proiettano nel futuro ed è ordinato all'assunzione di uno stato di vita che incide su tutta l'esistenza con un contratto perpetuo e irrescindibile che comporta una serie di gravi obblighi ad esso inerenti. Per dare un valido consenso, non è sufficiente il grado di ragione col quale speculativamente uno sappia che cosa è il matrimonio; è necessaria la maturità di giudizio capace di ponderare in concreto i doveri e i diritti che uno deve assumersi per tutta la vita. In altri termini, è necessaria la discrezione non tanto per l'atto in se, al momento di emettere il consenso, quanto per gli impegni che da quell'atto derivano. Una discrezione che impegni per il futuro. Ovviamente si richiede una ponderazione degli impegni sostanziali del matrimonio e non di tutto il suo valore etico, religioso, sociale, giuridico ed economico, altrimenti ben pochi sarebbero in grado di emettere un valido consenso. Ogni volta che i contraenti abbiano raggiunto l'età prescritta dal legislatore per poter contrarre matrimonio, si presume che essi siano in possesso della debita discrezione di

giudizio; tale presunzione, tuttavia, ammette prove in contrario. Pertanto, qualora si possa dimostrare, per qualsiasi motivo, la capacita` intellettuale e volitiva sopra descritta sia gravemente alterata o addirittura mancante, si dovra` ritenere che il vincolo matrimoniale sia nullo per difetto di discrezione di giudizio” (ibid. pp. 97-98).

Illi hawnekk il-Qorti, pero`, tixtieq tippreciza li ghazla libera, kunsens hieles, ghar-rabta taz-zwieg mhux sinonimu mal-kuncett ta' ghazla facli:

“... .. se il sogetto non e` in grado di superare [i] condizionamenti interiori, allora si dira` che la scelta di lui non e` stata libera; lo sara` invece qualora pur pressato da tali impulsi provenienti dal proprio psichismo, da un` affettivita` non sufficientemente matura o anomala, e quindi anche di fronte a conflitti interiori, sara` stato capace di superarli, di dominarli razionalmente, di scegliere con autonomia ... .. In ogni caso, i nubenti debbono aver coscienza di assumere vere obbligazioni (e reciprocamente di concedere veri diritti) di creare cioe` col matrimonio un patto che vincola a un comportamento idoneo e adeguato alla specifica societa` coniugale, sia nei riguardi dell` altra parte sia nei riguardi della prole”
(Pompedda, M.F., Incapacita` di Natura Psichica in Matrimonio Canonico: Fra Tradizione e Rinnovamento
(Bologna, 1991), pp. 231, 233).

Illi biex tikkonkludi fuq din it-tema, il-Qorti taghmel referenza ghas-segwenti espozizzjoni ta' **Viladrich**:

“Thus, there is grave lack [of discretion of judgment] when it is proven that a contracting party lacks intellectual and volitional maturity necessary to discern, in view of binding oneself in an irrevocable manner, the essential rights and duties of marriage, which are the object of mutual surrender and acceptance. The discretion of judgment refers to that degree of maturity of comprehension and of will of the contracting parties which enables them to give and receive each other, through a juridical bond, in a unique community of life and love. This community is indissolubly faithful, ordered to the good of the spouses as

well as to the procreation and education of the offspring” (**Villadrich, P.J., Matrimonial Consent in Code of Canon Law Annotated** (Montreal, 1993), p. 686).

Illi kwantu ghad-difett fil-kunsens dovut ghall-anomalija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, il-ligi taghna, bhad-**dritt kanoniku (Can. 1095[3])** tirrekjedi mhux semplici diffikulta` izda impossibilta` li wiehed jaqdi ossia jassumi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg. Inkapacita` jew impossibilta` vera f' dan il-kuntest hi ipotizzabbli biss fil-prezenza ta' anomalija psikologika serja li, independentement minn kif wiehed jaghzel li jiddefiniha jew jiklassifika fil-kamp tal-psikjatrija jew tal-psikologija, tintakka sostanzjalment il-kapacita` “*di intendere e/o di volere*”. “*L' incapacita` di assumere gli oneri essenziali della vita coniugale*”, jghid **Bersini**, “*rende la persona inabile al matrimonio, anche nell' ipotesi ... .. che al momento di contrarre le nozze abbia avuto la discrezione di giudizio sufficiente per un valido consenso*” (op. Cit., p. 99).

Illi kwantu ghall-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, din il-Qorti tifhem li, fin-nuqqas ta' definizzjoni jew indikazzjoni fil-**Kap. 255**, dawn l-obbligazzjonijiet essenzjali huma dawk li fis-socjeta` Maltija dejjem u invarjabbilmment gew ritenuti bhala l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg.

Illi dawn huma “*the obligation concerning the conjugal act or carnal union, as bodily union and basis of procreation; the obligation of the community of life and love as an expression of the union between man and woman, mutual well-being, which is inseparable from the provision of an environment conducive to the reception and education of children; and the obligation to receive and bring up children within the context of a conjugal community. It is important to remember that these essential obligations must be mutual, permanent, continuous, exclusive and irrevocable so that there would be incapacity if one of the contracting parties should be, due to a psychological cause, incapable of assuming these obligations with these*

essential characteristics” (**Villadrich, P.J.**, *op. Cit.*, p. 687).

Illi rigward l-**artikolu 19 (1) (f) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta**, dan l-**artikolu** jikkonsidra kemm is-simulazzjoni totali (*“colorem habens, substantiam vero nullam”*) kif ukoll dak parzjali (*colorem habens, substantiam vero alteram*) tal-kunsens.

Illi rigward it-tifsira tal-frazi *“eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu”*, jew kif mgharuf ukoll bhala simulazzjoni totali, l-Qorti fil-kawza **“Bonnici vs Bonnici”** (P.A. 30 ta' Lulju 1982) qalet illi biex ikun hemm simulazzjoni totali jrid jigi ippruvat il *‘finis operis’* taz-zwieg gie effettivament eskluż mill-vera rieda ta' parti jew ohra, ghalkemm formalment tkun sehhet ic-celebrazzjoni taz-zwieg.

Illi fis-sentenza **“Cali vs Dr. Albert S. Grech nomine”**. (P.A. 22 ta' Gunju 1988) il-Qorti qalet illi jekk tmur għaccerimonja tat-tieg u nternament tissostitwixxi l-ideat tieghek fuq x'inhu zwieg jew inkella xort'ohra teskludi l-veru kuncett taz-zwieg, hi forma ta' simulazzjoni totali. Fid-decizjoni **“Galea vs Walsh”** (P.A. 30 ta' Marzu 1995) il-Qorti spjegat simulazzjoni bhala *“meta l-atti, gesti jew kliem esterni ma jikkorrispondux għall-kunsens intern li jkun ingħata”*. Illi fis-sentenza **“Muscat vs Borg Grech”** (P.A. 14 ta' Awissu 1995) il-Qorti spjegat il-kuncett ta' simulazzjoni b'dawn il-kliem:-

“Għalhekk min esternament ikun wera li qed jghati l-kunsens matrimonjali izda ikun internament u b'att pozittiv tal-volonta' tieghu qed jichad il-kunsens għal dak iz-zwieg ikun qed jissimula l-kunsens tieghu”.

Illi kif gie insenjat fid-decizjoni fi-ismijiet **“Francesco Theuma vs Liugi Camilleri et”**, (K. 1 ta' Ottubru 1884 - Vol.X p.912):-

“a poter dedursi la invalidita dell'atto e' necessario che risulti chiaro, che cio' che si contrattava non era la yenta, ma una simulazione, cioe' 'fictio seu ostensio falsi pro vero'.

Illi kif inghad fis-sentenza “**Anthony Gallo vs Dr. Anthony Cutajar nomine**” (P.A. (RCP) 28 ta' Mejju 2002) “*meta wiehed jitkellem dwar l-eskluzjoni taz-zwieg jew wiehed mill-elementi essenzjali tieghu, wiehed irid jifli jekk il-kontendenti jew wiehed minnhom, alavolja hu kapaci jghati il-kunsens validu taz-zwieg, pero` bl-att tieghu qabel u fil-hajja mizzewga, jew bl-ommissjoni tieghu, eskluda a priori certu obbligi essenzjali tal-hajja mizzewga, cjoe`, issimula l-kunsens tieghu totalment fejn eskluda a priori z-zwieg, jew inkella fejn filwaqt il-kunsens hu jew hi eskludew xi wahda jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga, u cjoe` saret simulazzjoni parzjali*”.

Illi fil-fatt din il-Qorti taqbel ma' l-istess definizzjoni u fil-fatt wiehed jinnota li taht l-**artikolu 19(1) (f)** trid issir distinzjoni cara bejn zwieg li jfalli minhabba cirkostanzi li jirrizultaw waqt iz-zwieg, u zwieg li jfalli ghax wiehed mill-partijiet minn qabel ma ta' l-kunsens tieghu kien gja mentalment dispost li ma jottemprax ruhu ma' xi wahda jew aktar mill-obbligi matrimonjali. Fl-ewwel ipotesis hemm ir-ragunijiet li jghatu lok ghas-separazzjoni u fit-tieni ipotesis hemm l-estremi ta' l-annullament taz-zwieg.

Illi ghal dak li jolqot il-kuncett ta' “*l-eskluzjoni pozittiva ta' xi wiehed jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga*”, u cjoe` simulazzjoni parzjali, il-Prim' Awla tal-Qorti Civili fil-kawza “**Abdel Wahed vs Dr. Yana Micallef Stafrace et**” (P.A.(NA) 14 ta' Lulju 1994) elenkat l-element essenzjali taz-zwieg bhala li jikkonsistu fil-“*kommunjoni tal-hajja konjugali, l-indissolubbiltà tar-rabta taz-zwieg, id-dritt ghall-fedelta' u d-dritt ghall-prokreazzjoni ta' l-ulied*”. L-istess elementi gew ikkonfermati wkoll fil-kawza “**Aquilina vs Aquilina**” (P.A. (NA) 30 ta' Jannar 1991) u fis-sentenza “**Grech vs Grech**” (P.A. (NA) 9 ta' Ottubru 1990). Dawn huma wkoll l-elementi fil-ligi kanonika.

Illi l-komunjoni tal-hajja konjugali u l-“*Consortium Vitae*” tikkompreni zewg elementi u cjoe` l-imhabba konjugali u

Kopja Informali ta' Sentenza

r-responsabbilta` tal-familja. Kif qalet il-Prim'Awla tal-Qorti Civili fid-decizjoni "**Magri vs Magri**" (14 ta' Lulju 1994):-

"Jekk din il-"Consortium Vitae" hija nieqsa, l-oggett innifsu tal-kunsens taz-zwieg huwa wkoll nieqes. Din il-"Consortium Vitae" tikkomprendi zewg elementi li huma l-imhabba konjugali u r-responsabbilta' tal-familja."

Illi fil-fatt l-element ta' l-indissolubbilta` taz-zwieg jehtieg li l-kunsens ikun ibbazat fuq rabta dejjiema bejn ragel u mara wahda, mibnija fuq il-fedelta' u formazzjoni tal-familja. Il-ligi Maltija tippresuponi '*ius tantum*' dan l-element ta' indissolubbilta` fiz-zwieg.

Illi fil-fatt, **J. Edwards Hudson** (op.cit p164-165), jispjega car li "*indissolubility can be excluded from consent in two different ways: either because the spouse, knowing the true nature of marriage, nevertheless contract with the understanding that he will have the option of dissolving the bond and recovering his former free status, or because the spouse formulates his own doctrine on marriage, from which the idea of indissolubility is absent and to which he adheres totally with both intelligence and will power*".

Illi wkoll, **D.J. Burns**, fil-kummentarju tieghu (D.J. Burns, **Matrimonial Indissolubility: Contrary Conditions. A Historical Synopsis and Commentary**. Pg.151) jghid li "*it is not necessary that this intention (i.e. li teskludi l-indossolubbilta`) was formulated as an express agreement, it can be inferred either from an explicit declaration of one or both parties, or consequent on certain words or actions implying that effect, or as a result of the narration of the circumstances of the contract.*"

Illi minn naha tieghu l-konvenut isostni li l-kunsens kien ukoll vizzjat a bazi ta' l-**artikolu 19 (1) (a) tal-Kapitolu 255 tal-Ligijiet ta' Malta** li jghid hekk:-

"(1). B'zieda mal-kazijiet fejn zwieg ikun null skond xi dispozizzjoni ohra ta' dan l-Att, zwieg ikun null:-

Kopja Informali ta' Sentenza

(a) *“jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun inkiseb bi vjolenza, sew fizika, sew morali, jew bil-biza.”*

Illi fil-ktieb intitolat **“Code of Canon Law Annotated”** mitbugh minn ‘Wilson & Lafleur Limited’ (Ed. 1993) a fol. 696 jinghad b’referenza ghall-kanonu 1103 illi jipprovdi li:-

“The legislator has established the invalidity of consent given under the influence of force or fear not so much because of the injury suffered by the contracting parties and by the institution but because force or fear attacks the freedom necessary for contracting marriage. This freedom is a requirement of natural law ...”.

Illi jkompli jinghad f’dan il-ktieb illi:-

“Moral coercion and fear are related in terms of cause and effect. Consequently, while force acts in the external expression of consent, moral coercion and its effect – fear – acts on the internal psychic state of the contracting party and vitiates the origin of consent. While force, insofar as it materially compels the external expression of consent, does not leave any option to the subject between accepting marriage or not, moral coercion involves a defect in the consent because the subject accepts marriage albeit because of fear induced by the threat of some evil. While force is physically irresistible, fear is morally so.”

Illi kif inghad fil-kaz **“Carmelo sive Charles Saliba vs Mary Saliba”** (P.A. (VDG) deciza fl-14 ta’ Awissu 1995):-

“... biex pressjoni ndipendentement minn konsiderazzjonijiet ohra, tista’ tinvalida l-kunsens matrimonjali, din il-pressjoni trid tammonta ghal vjolenza morali jew biza` esterna ta’ natura irrezistibbli, cjoe` trid tkun pressjoni li ddeterminat kompletament l-ghoti ta’ dak il-kunsens.”

Illi l-Qorti ser taghmel l-osservazzjonijiet taghha fuq is-segwenti artikolu.

Kopja Informali ta' Sentenza

Illi dan l-artikolu jista' jigi maqsum fis-segweni mod:-

a) Jekk il-vjolenza ta' xi wahda mill-partijiet ikun inkiseb bi *vjolenza fizika*;

Illi fil-**Code of Canon Law Annotated** (*sup. Cit*) jinghad a fol. 696 illi:-

“Violence or physical force (vis compulsiva, vis corpori illata) is a truly material coercion of the organs of external expression of the person for obtaining through this violence the external affirmative sign.”

Illi jizdied u jinghad ukoll mill-istess ktieb hawn appena citat illi:-

“When the external signs, with which the contracting parties manifest their consent, have been obtained by the use of physical force (for example, forcing them to nod as a sign of assent), the marriage is null for the lack of consent. Cases in which there is terror causing fear or where the fear is so great that the victim is deprived of the use of reason should be considered equivalent to lack of consent.”

b) Jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun inkiseb bi *vjolenza morali*;

Illi fil-**Code of Canon Law Annotated** (*sup. cit*) jinghad a fol. 696 illi:-

“Moral Coercion (vis impulsiva, vis animo illata) is the psychological pressure exerted by the agent over the passive subject by means of threats.”

Illi fis-sentenza **“Anna Magro apparentement mizzewga lil Victor Rizzo vs Victor Rizzo”** (deciza fit-13 ta' Marzu 1984) saret espozizzjoni tal-kuncett ta' *vjolenza u biza` f`din il-materja*. Sabiex *vjolenza morali* twassal ghal effett li jinvalida:-

“trid tkun (i) ingusta (ii) gravi, u (iii) determinanti.”

Illi wkoll, fil-kaz “**Anthony Gatt vs Doreen Gatt**” (P.A. (FD) deciza fil-25 ta' Gunju 1993), inghad illi:-

“... il-vjolenza morali trid tkun ta' natura tali li tkun invincibbli u ma taghti ebda possibilita` lil min ikun li jjsfuggi minnha.”

Illi l-kunsens moghti taht l-effetti ta' vjolenza fizika jew morali, jew biza`, m'huwiex kunsens hieles u ghalhekk ma jistax jitqies li hu validu biex jorbot il-parti konsensjenti.

Illi **G. Lesage** jghid hekk:-

“physical or moral violence is pressure exerted by an outside agent on a future spouse, in order to influence his or her actions. Fear is the effect which force, whether physical or moral, includes in the mind of the future spouse” (Brown – “Marriage Annulments” London 1971 – “Lorenza sive Laura Muscat vs Dr. Paul Micallef nomine” (P.A. 17 ta' Frar 1988).

Illi l-Onorabbli Qorti ta' l-Appell fil-kawza fl-ismijiet “**Josette Spiteri nee` Scicluna vs George Spiteri**” deciza fid-9 ta' Frar 2001 qalet illi:-

‘Ir-realta` guridika f'kawzi ta' din in-natura hi illi gjaladarba l-Att dwar iz-Zwieg iddivorzja ghal kollox il-process civili dwar l-annullament mill-process kanoniku, tant li l-ligi kanonika m'ghadx ghandha effett bhala parti mill-ligi ta' Malta (Artikolu 35 tal-Kap. 255), allura ‘civiliter’ iz-zwieg ukoll ghandu, u kellu, jigi konsidrat bhala kuntatt, anke jekk ta' natura partikolari. Dejjem pero` minghajr ma wiehed jiskarta ghal kollox l-insenjament tad-dritt kanoniku, li fuqu, f'certi aspetti hi modellata l-ligi fl-Att dwar iz-Zwieg.’

Illi ghalhekk, il-Qorti hija ntitolata taghmel referenza ghall-artikoli tal-ligi, speċjalment dawk li jinsabu fil-Kodici Civili u li jikkellmu fuq il-kuntratti.

Kopja Informali ta' Sentenza

Illi ezami tad-dispozizzjonijiet tal-**Kodici Civili ta' Malta** huwa wkoll relevanti, tant li l-**artikolu 978 tal-Kap 16** jipprovdi li:-

“(1) Il-kunsens jitqies mehud bil-vjolenza meta l-vjolenza hija tali li tahkem fuq persuna ragonevoli u ggielghilha tibza' li hija nfisha jew hwejjigha jistghu jigu mqieghda ghal xejn b'xejn f'perikolu ta' hsara kbira.

(2) F'dawn il-kazijiet, ghandhom jitqiesu l-eta`, s-sess u l-kondizzjoni tal-persuna.”

Illi skond dan l-artikolu, l-vjolenza trid tkun daqshekk serja mhux biss li timpresjona *persuna ragonevoli* imma li l-hsara li ser tigi rekata tkun ingusta u gravi.

Illi fil-kawza fl-ismijiet **'Mary Bilocca vs Gaetano Bilocca'** deciza fis-16 ta' Mejju 1990 minn din il-Qorti nghad illi:-

“Il-vjolenza giet imfissra bhala 'a pressure exerted by an outside agent on a future spouse in order to influence his or her actions' u biza` bhala 'the effect which force, whether physical or moral, induces in the mind of the future spouse'.”

Illi fil-kaz **“Carmel sive Charles Camilleri vs Teresa Camilleri”** (P.A. (VDG) deciz fit-13 ta' Ottubru 1995) gie sostnut li l-gravita` ta' vjolenza necessarja trid tigi ezaminata fil-kaz in kwistjoni tant li nghad illi:-

“La 'gravitas' e' dunque da riferirsi al 'metus' il quale va considerato nel particolare contesto soggettivo di caiscuna fattispecie. Si tratta, dunque di una qualificazione che dev'essere ricostruita caso per caso dalla giurisprudenza. Il timore deve comunque essere considerato grave quando, dopo un'attenta valutazione delle circostanze del caso e soprattutto della personalita` del violentato, appare che, dal punto di vista di quest'ultimo, il matrimonio era da considerarsi l'unico scampo per sfuggire il male minacciato. Di piu`, e' sempre dalla parte del violentato la scelta matrimoniale

deve apparire, per essere l'effetto di un 'metus' realmente grave, come un comportamento razionale, cioe` tale da potersi dire 'giustificato' in rapporto all'importanza di una deliberazione come quella di sposarsi, alla quale non ci sarebbe altrimenti decisi. Si deve anzi osservare a questo proposito che l'avversione al matrimonio costituisce almeno un indice sul quale la giurisprudenza rotale insiste molto, per poter ritenere la presenza di una violenza condizionale l'opzione matrimoniale causata da uno stato di grave timore."

Jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun inkiseb bil-biza':-

Illi fil-"**Code of Canon Law Annotated**" (*sup. cit*) jinghad a fol. 696 illi:-

"Fear on the other hand, is the consternation in the mind of the subject caused by the psychological pressure or moral coercion (and the subject is forced to choose marriage in order to free himself or herself of it)."

Illi jkompli jinghad f'dan il-ktieb (a fol. 697) illi hemm diversi tipi ta' biza` fosthom:-

"i. The fear must be the antecedent cause of the expression of consent by the victim.

The legal norm requires a casual relationship between the fear suffered and the celebration of marriage. It seems obvious taht fear cannot be the cause of nullity if the person who has been subjected to threats, even seriously, has not been influenced by them. Regarding this matter, it is useful to consider the distinction between antecedent and concomitant fear. Antecedent fear is that which acts as a principal motivating cause of marriage so that without it the marriage would not have been celebrated. On the other hand, concomitant fear is present at the celebration as a supplementary motive, but not as the principal cause. The marriage is null if it is celebrated because of fear (antecedent), but not if it is contracted with fear (concomitant).

Reverential Fear

This concerns a practical situation, which, because of its considerable frequency is well grounded in doctrine and jurisprudence. It designates the fear of an evil, the particular gravity and external character of which indicate that the relationship of subordination and reverence which exists between the superior who inflicts the fear and the inferior who suffers it, plays a principal role. The characteristic features of reverential fear are that there be a dependent relationship according to which an inferior owes deference and respect to a superior (between parents and children, guardian and ward, worker and management, etc); that there be a well-founded fear of provoking serious and lasting indignation of the superior if marriage is not accepted; and that the coercion is brought about by the latter by different means which give rise to a real state of oppression in the mind of the inferior, precisely as an inferior. It must be understood that the complete disappearance of the requirement of directly inflicted fear for common fear also favours reverential fear; this enables reverential fear to be considered invalidating when the superior did not inflict the threats with the intention of forcibly obtaining consent, provided that the threats gave rise to real disturbance in the mind of the victim and, consequently, led to the choice of a marriage which would never have been celebrated without this coercion.”

Illi kif diga` nghad supra fil-kawza “**Scicluna vs Spiteri**” ‘iz-zwieg ukoll ghandu, u kellu, jigi konsidrat bhala kuntratt.’

Illi l-**artikolu 978 tal-Kap 16** jipprovdi li:-

“(1) Il-kunsens jitqies mehud bil-vjolenza meta l-vjolenza hija tali li tahkem fuq persuna ragonevoli u ggieghlha tibza’ li hija nfisha jew hwejjigha jistghu jigu mqieghda ghal xejn b’xejn f’perikolu ta’ hsara kbira.

(2) F'dawn il-kazijiet, ghandhom jitqiesu l-eta`, s-sess u l-kundizzjoni tal-persuna.”

Illi skond dan l-artikolu, l-vjolenza trid tkun daqshekk serja mhux biss li timpresjona *'persuna ragonevoli'* imma l-hsara li ser tigi rekata tkun ingusta u gravi.

Illi l-**artikolu 980 tal-Kap 16** jiddistingwi bejn biza` u *reverential fear* liema ma tkunx bizzejjed biex iggib innullita` ta' l-att kontrattwali. Ta' min josserva li, izda l-**Kap 255** ma jaghmilx din id-distinzjoni u ma hemm xejn li jeskludi li *biza` reverenzjali* jekk tkun gravi bizzejjed, milli tikkwalifika wkoll bhala vizzju tal-kunsens matrimonjali.

Illi l-Qorti taghmel referenza, a skans ta' ripetizzjoni dak li diga` nghad mill-Onorabli Prim'Awla tal-Qorti Civili fuq dan is-suggett ta' biza` fil-kawza fl-ismijiet **“Joseph Borg vs Maria Nicolina Cutajar gja Borg”** (Cit. Nru. 1564/97/RCP deciza fil-21 ta' Ottubru 1999) u **“Nicolai Balzan vs Simone Cremona”** (Cit. Nru. 1019/98/RCP deciza fid-9 ta' Marzu 2000).

Illi fil-kaz **“Joseph D'Ugo vs Rita D'Ugo”** (P.A. (FD) 20 ta' Gunju 1994) inghad illi:-

“Fl-ewwel lok il-biza` trid tkun gravi; fit-tieni lok, il-persuna li qed jezercitaha jrid ikun kapaci, presumevolment li jesegwixxi dak li jhedded li jaghmel; u fit-tielet lok il-biza` trid tkun motiv principali ghaliex il-persuna tasal li tizzewweg, biex tevita l-konsegwenzi tat-theddid.”

Illi l-biza` tista'tkun ukoll *reverenzjali* bhal per ezempju l-biza` bejn genitur jew superjur. Fil-kaz **“Shirley Anne mart Abdul Fatah xebba Perry vs Dr. A. Mifsud et”** (P.A. – 22 ta' Novembru 1982) il-Qorti spjegat:-

“Il-biza` ta' nies li huma superjuri jew il-genituri tista' f'certi kazi tkun tali li taffetwa l-kunsens. B'dan mhux qed jigi ntiz, biza` fis-sens ta' suggizzjoni esagerata, imma trid tkun gravissima u ta' certa entita`. L-indinjazzjoni tal-genituri kbira kemm tkun kbira m'ghandhiex tigi konsiderata bhala gravi. Il-biza` li wiehed jitkecca mid-dar

Kopja Informali ta' Sentenza

*jew jitlef xi wirt, jew li jsofri xi danni finanzjarji mhux bizzejjed. Izda jekk ikun hemm theddid, glied spiss, u minacci serji u gravi, dawn jistghu jaffetwaw il-persuni b'biza` li taqa' taht l-**artikolu 19 (a)**.*"

*In oltre, fil-kawza fl-ismijiet "**Sarah Mifsud Scicluna vs Christopher Mifsud**" (Cit. Nru. 174/02) deciza fis-26 ta' Novembru 2002 inghad:-*

"Illi m'hemmx dubju li l-biza` tista' tkun immedjata, ghaliex krea ta minn persuna ohra, jew medjanti sitwazzjoni li tikkawza certu biza` f'dak li jkun."

Illi jigi wkoll osservat li l-**Att taz-Zwieg ta' l-1975** kien impona limitazzjoni ta' sena zmien, dekoribbli minn meta l-persuna li kienet tat il-kunsens vizzjat, tigi mehlusa mill-vjolenza (**artikolu 20 (c)**). Din ir-restrizzjoni applikabbli wkoll ghall-kaz ta' zball fuq l-identita` tal-persuna, giet skartata fl-emendi introdotti fis-sena 1981, b'rikonoxximent tan-natura essenzjali tal-kunsens matrimonjali bhala att kostituttiv taz-zwieg. Jekk il-kunsens ma jkunx integru minhabba vizzju msemmi fil-ligi, ma hemmx possibilita` li dan il-kunsens ikun jista' jigi sanat. Iz-zwieg jitqies *ab initio* null.

Illi bl-emendi ta' l-1981, il-biza` giet introdotta bhala vizzju ta' kunsens ghall-fini tan-nullita` taz-zwieg taz-zwieg donnu b'zieda ghall-kuncett ta' vjolenza morali. Fil-fatt, ezami tal-gurisprudenza rotali turi li l-*is animo illata* jew *moral coercion* hu relatat mal-biza` f'relazzjoni ta' kawza u effett. Il-biza` hija l-effett tal-vjolenza. Izda id-dicitura ta' l-**artikolu 19 (1) (a)** thalli possibilita` li l-biza` tigi kkunsidrata bhala kap ta' nullita` apparti dak ta' vjolenza morali.

Illi l-gravita` tal-*metus* jitqies mhux biss oggettivament imma wkoll relattivament skond il-persuna li qed tissubixxi l-vjolenza. Ghalhekk il-*metus* hu relattiv ghas-suggett izda b'dan biza` merament pwerili mhux ser tkun bizzejjed biex tannulla l-element tal-kunsens.

Illi **J.F. Castano** jispjega l-biza` reverenzjali b'dan il-mod:-

*“oggettivamente il metus reverenzjali non e' grave, ma a causa di diverse circostanze si puo' convertire in metus grave per una determinata persona. Gli autori e le sentenze ricordano alcuna di queste circostanze come ad esempio; la vergogna naturale di disobbedire ai genitori, il timore di recare un dispiacere ai mediesimi, la paura di provocare una irritazione magari passeggiare agli stessi genitori” tant li “il timore reverenziale causato da persone a cui il soggetto che lo subisce e' legato con speciali vincoli di sangue, di affetto, di gratitudine, di venerazione, o di sudditanza, a ragione di ufficio o lavoro. Il male imminente o probabile che essa intende evitare non e' costituito solo da pericolo di perdere l'eredita', l'affetto, il lavoro, di essere cacciato fuori di casa, di essere esposta all'infamia se si tratta di ragazza madre, ma anche il solo fatto di procurare ai suoi genitori o familiari o superiori, per la mancata desione alla loro volonta' 'dispiacere' o 'indignazione'. L-istess awtur jghid li l-mod kif id-dispjacir jew indinjazzjoni jigu manifestati, per ezempju, skiet, dak li tissejjah bhala 'freddezza' jew bruda, theddid jew rimprovi, fihom infushom m'humix gravi “pero` lo possono essere nella situazione concreta divenuta impossibile. Per porre fine a questa situazione, persona che' ne' e' vittima, si arrende alla volonta' altrui accettando le nozze come unica strada di uscita con una scelta senza piena autonomia” (“**Il Sacramento del Matrimonio**” pg. 398).*

Illi fis-sentenzi li nghataw fil-kawzi fl-ismijiet “**John sive Ivan Sammut vs Michelle Sammut**” (P.A. (NA) 22 ta' Gunju 1995), “**Janet Portelli vs Victor Portelli**” (P.A. (NA) 14 ta' Awissu 1995) u “**Carmel sive Charles Camilleri vs Teresa Camilleri**” (P.A. (NA) 3 ta' Ottubru 1995) gie spjegat li r-relazzjoni bejn il-vjolenza morali (a differenza ta' dik fizika, li fil-kaz *in dizamina* certament ma kienix tezisti) u l-biza` hija wahda ta' kawza u effett. Illi fil-kawza fl-ismijiet “**Roseanne Cassar vs Kenneth Cassar**” (P.A. 19 ta' Ottubru 1998) il-Qorti qalet hekk:-

“Biex jista' jinghad li l-kunsens ikun ivvizzjat bil-biza` fis-sens tal-ligi taghna, jehrieg li dik il-biza` tkun tali li mhux biss akkompanjat il-kunsens izda ddeterminat

kompletament l-ghoti ta' dak il-kunsens. Fi kliem iehor il-biza` trid tkun, fil-kaz konkret, ta' certu portata b'mod li tkun tista' tiddetermina kompletament l-ghoti ta' dak il-kunsens. Il-kunsens matrimonjali jkun inghata minhabba l-biza` u mhux minkejja dik il-biza`."

Illi naturalment biex wiehed jara jekk tezistix din il-biza`, jridu jigu ezaminati l-fatti u c-cirkostanzi kollha, sew dawk li pprecedew iz-zwieg kif ukoll dawk vicin u aktar qrib id-data taz-zwieg. Fis-sentenzi haw fuq citati nghad li l-vjolenza morali jew biza` *in dizamina* jrid ikollha kawza esterna ghal persuna li tkun qed tissubixxi dik il-vjolenza jew biza`.

Illi din il-Qorti fil-kawza fl-ismijiet "**Lorenza sive Laura Muscat xebba Borg vs Av. Dr. Paul Micallef u P.L. John Privitera noe**" (P.A. – 17 ta' Frar 1988), qalet illi sabiex zwieg ikun invalidat fuq din il-premessa, u cjoe` **artikolu 19 (1) (a)**, il-biza` jrid ikun ta' certu gravita`, pero` jista' jkun assolut jew relattiv. Il-biza` tkun assoluta meta tkun tant gravi illi ggieghel bniedem normali jibza' tant illi jidhol fiz-zwieg kontra l-volonta` tieghu. Ezempji ta' dan hu meta jkun hemm theddid ta' qtil. Il-biza` jkun relattiv meta jkun tali li jekk impost fuq persuna timida jirrizulta f'biza` li huwa relattivament gravi u dan ghaliex kollox jiddependi fuq il-karattru ta' l-istess persuna.

Illi fil-kaz "**Tanya Curmi vs Charles Curmi**" (P.A. – 18 ta' Mejju 1999) inghad illi:-

"in order to be considered as a vice of consent, regard must be had not only to the gravity of such fear, but also to the character and condition of the person subjected to the fear."

Illi pero`, kif isostnu l-awturi **L. Wrenn**, u **Brown R.** "*there must also be some objective gravity that is at least prudently feared.*" Ghalkemm wiehed irid iqis biza` b'mod soggettiv, ma jistax jigi minsi l-aspett oggettiv tal-gravita` tal-biza` li dejjem fl-ahhar mill-ahhar, ghandu jittiehed bhala test decisiv.

Kopja Informali ta' Sentenza

Illi sabiex wiehed jasal ghal definizzjoni ta' *biza`* xieraq li wiehed jirreferi ghal dak li gie msemmi fid-decizjoni **“Mary Lourdes Spiteri vs Christian sive Cristino Spiteri”**, (P.A. (FD) fis-6 ta' Lulju 1993), fejn il-Qorti qalet hekk:-

“Ghal dak li jirrigwarda l-biza` din tista' tigi definita fi trepidazzjoni jew ecitament kbir fil-mohh li jigi kawzat minn xi ncident jew haga kemm ta' dak il-hin, kemm minn haga li tista' tigrigi fil-futur. Dan it-tahwid fil-mohh irid ikun tali li jaffetwa l-mohh ta' min qieghed jaghti l-kunsens u li jaghtih biex jevita dak li qieghed jigrilu jew dak li jista' jigrilu.”

Illi fil-kawza **“Josephine Drew xebba Cutajar vs Dr. Thomas Abela u P.L. Charles Vassallo noe”** (P.A. (FD) fit-12 ta' Marzu 1992), il-Qorti ddefiniet biza` bhala:-

“dik l-offiza li titwettaq kontra l-liberta`, hekk li, precizament minhabba din il-biza`, ‘quis cogatur ad contrahendum matrimonium’.”

Illi fis-sentenza **“Mary mart Gaetano Bilocca vs Gaetano Bilocca”** (P.A. (FD) – 16 ta' Mejju 1990) il-Qorti qalet illi biza` hija:-

“the effect, which force, whether physical or moral, induces the mind of the future spouse.”

Illi l-istess nghad fil-kawza **“Joseph D'Ugo vs Rita D'Ugo”** (P.A. (FD) – 28 ta' Gunju 1994), fejn il-Qorti qalet hekk:-

“Il-biza` tirrizulta minn tliet elementi. Fl-ewwel lok, trid tkun gravi; fit-tieni lok, il-persuna li qed jezercitaha jrid ikun kapaci, presumevolment li jese gwixxi dak li qed jhedded li jaghmel; u fit-tielet lok, il-biza` trid tkun il-motiv principali ghaliex il-persuna tasal li tizzewweg, biex tevita l-konsegwenzi tat-theddid.”

Illi l-konvenut jirreferi wkoll ghall-**artikolu 19 (1) (c) tal-Kapitolu 255 tal-Ligijiet ta' Malta** li jghid hekk:-

Kopja Informali ta' Sentenza

“(1) B’zieda mal-kazijiet fejn zwieg ikun null skond xi dispozizzjoni ohra ta’ dan l-Att, zwieg ikun null:

(b) jekk il-kunsens ta’ xi wahda mill-partijiet ikun inkiseb b’qerq dwar xi kwalita` tal-parti l-ohra li tista’ mix-xorta taghha tfixkel serjament il-hajja mizzewga.”

Illi fil-kawza fl-ismijiet **“John Borg vs Paula sive Polly Borg”** (P.A. (VDG) – 22 ta’ Mejju 1995) inghad illi:-

“Il-legislatur Malti llimita l-qerq fuq “xi kwalita` tal-parti l-ohra li tista` mix-xorta taghha tfixkel serjament il-hajja mizzewga” ... “kieku dak il-paragrafu 19 (1) (c) gie formulat b’mod differenti, wiehed ikun jista’ jghid li japplika ghaz-zwieg civili l-art. 981 tal-Kodici Civili li evidentement hu aktar wiesgha fil-portata tieghu. Il-legislatur Malti, izda ghazel li jllimita l-qerq, bhala kawza ta’ nullita` ta’ zwieg, ghall-qerq dwar dawk il-kwalitajiet, oggettivament gravi, li jincidu fuq l-essenza, il-propjetarjiet u l-ghanijiet taz-zwieg.”

Tkompli tghid din is-sentenza illi:-

*“The object of deceit must be a quality of the other contracting party which, in itself, will have to cause serious disturbance in the partnership of conjugal life; with this formula, the legislator intends that the quality must be objectively grave and establishes the partnership of conjugal life as an objective point of reference for the gravity of the quality so that the qualities are related to the essence, properties and ends of marriage. Therefore, those subjective qualities which cannot be objectively reconciled with conjugal partnership are irrelevant and, in this sense, they are merely arbitrary or trivial.” (Villadrich P.J. **Matrimonial Consent - Code of Canon Law Annotated** – Caparros, E. et al. Ed 1993), Wilson and Lafleur, Montreal).*

Illi l-Qrati taghna dejjem sostnew li z-zwieg ikun null sond dan is-sub-artikolu jekk wahda mill-partijiet taghti l-kunsens taghha ghax tkun giet imqarrqa jew mill-parti l-ohra jew minn xi haddiehor dwar xi kwalita` tal-parti l-ohra (Ara f’dan is-sens **“Fattah xebba Perry vs Dr. A. Mifsud**

et” deciza mill-Onorabli Prim’Awla tal-Qorti Civili fit-22 ta’ Novembru 1982).

Illi skond il-gurisprudenza fuq citata, element importanti ta’ dan is-sub-artikolu hu li l-qerq irid ikun serju bizzewg li fixkel serjament il-hajja mizzewga.

Il-Kodici Kanoniku fil-Kanoni 1098 jghid illi *“A person contracts invalidly who enters marriage inveigled by deceit, perpetrated in order to secure consent, concerning some quality of the other party, which of its very nature can seriously disrupt the partnership of conjugal life.”*

Illi f’decizjonijiet recensjuri moghtija mir-Rota Rumana, l-qerq gie ikkumparat mas-simulazzjoni totali fis-sens illi meta wiehed jissimula l-kunsens tieghu fis-sens illi huwa ma jkunx qieghed jaghti lillu nnifsu lil parti l-ohra fiz-zwieg. Hekk ukoll jigri meta wiehed iqarra bil-parti l-ohra fiz-zwieg fi kwalita` li ghandha konnessjoni diretta ma’ l-elementi essenzjali taz-zwieg.

Illi **Monsinjur Burke**, f’decizjoni moghtija fil-5 ta’ Novembru 1987 (ARRT Dec., vol. LXXIX, pp. 617-618) jghid illi:-

“The person who does not make a true conjugal self-giving, in reality does not consent to the marriage. This happens in the case of simulation, when the contracting party excludes the marriage itself or any aspect of it from his consent (can, 1101 §2), which consent thus becomes ‘non-conjugal’. It can also happen when a person, although he resolves to accept the essential elements and properties of marriage, elicits a certain ‘auto’ self-giving which does not correspond to reality, because it has been falsified by deliberate deceit. It is this case which is dealt with in canon 1098.”

Illi kif diga` nghad, mhux kull tip ta’ qerq jinvalida l-kunsens taz-zwieg. Il-**Kardinal Pompedda**, id-Dekan tar-Rota Romana, jelenka erba` elementi li jekk ippruvati, jgibu fix-xejn il-kunsens taz-zwieg u dan peress illi tali kunsens ikun vizzjat bil-qerq.

Illi dawn l-erba` (4) elementi li gew elenkati f'sentenza moghtija mill-istess **Pompedda** fis-6 ta' Frar 1992 (ARRT Dec, Vol. 84, p. 58 n. 4) huma s-segwenti:-

- a) *that a person enters upon marriage deceived by fraud;*
- b) *that the fraud is perpetrated in order to obtain the consent;*
- c) *that the object of the fraud is some quality of the other party;*
- d) *and finally, that the lack of that quality in the other contracting party is able of its very nature to disturb seriously the partnership of conjugal life, or better, the communion of the whole of life."*

Illi l-Qorti hija tal-fehma illi min ghandu jiggudika f'kazijiet fejn jinghad illi l-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun inkiseb b'qerq dwar xi kwalita` tal-parti l-ohra li tista' mix-xorta taghha tfixkel serjament il-hajja mizzewga ghandu jara illi:-

a) Il-persuna li tghid li kienet imqarrqa trid tkun hekk imqarrqa dwar xi kwalita` tal-parti l-ohra, ghaliex fin-nuqqas, anke jekk wiehed irid jinduci lill-parti l-ohra fi zball u pprova jidhak bih, jekk huwa kien jaf bir-realta` tal-fatti, huwa ma jistax jghid illi huwa kien vittma ta' zball li l-parti l-ohra b'qerq ipprattikat fuqu.

b) L-izball dwar il-kwalita` tal-parti l-ohra irid ikun ir-rizultat dirett ta' qerq intenzjonali. Dan jimplika l-konsapevolezza ta' l-att intenzjonali ta' terza persuna, li mhux bilfors tkun il-parti li qeghda tikkontratta. Jekk wiehed japplika l-istess principji applikabbli fis-simulazzjoni, wiehed irid jghid illi l-qerq irid isir b'intenzjoni pozittiva, intiza mill-persuna li qeghda tqarraq jew b'att pozittiv, jew anke b'ommissjoni. Konsegwentement, jekk wiehed jagixxi minghajr ma jirrealizza illi l-azzjoni tieghu tista' taghti lok ghal zball u konsegwenetement ghal qerq, ma jistax jinghad li dik il-parti kkommettiet qerq. Lanqas ma huwa mistenni illi wiehed jisvela l-kwalitajiet li jista' jkollhom influwenza diretta fuq il-propjetajiet essenzjali taz-zwieg.

Illi dwar dan il-punt, Monsinjur Burke, fis-sentenza hawn fuq citata jghid illi:-

"It should be evident that it is not the concealment of any quality which invalidates the consent, but only the concealment of a quality which is essential for the conjugal self-giving. That 'self-giving' which is proper to the matrimonial consent, does not require (indeed it cannot require) that a person gives to the other partner every single aspect of his life and person; what it essentially requires is the giving of the conjugal aspects."

c) Il-qerq irid ikun wiehed intenzjonali bl-ghan illi jinghata l-kunsens. Irid ikun ippruvat mill-atti illi l-motiv ta' dan il-qerq irid ikun precizament sabiex jinghata l-kunsens matrimonjali.

d) L-oggett tal-qerq irid ikun dwar il-kwalita` tal-parti l-ohra, li minnha nnifisha, ser tikkawza disturb serju fil-hajja mizzewga. Fi kliem il-Monsinjur Burke, fis-sentenza fuq citata *"what concerns us is not the gravity of the fraud, but the gravity of those things which follow as a consequence."*

Illi dan l-artikolu tal-ligi jghid ukoll illi *"l-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun inkiseb b'qerq dwar xi kwalita` tal-parti l-ohra li tista' mix-xorta taghha tfixkel serjament il-hajja mizzewga."*

Illi l-Qorti hija tal-fehma illi biex wiehed jara jekk il-kwalita` li dwaru gie pprattikat il-qerq ma setax fixkel serjament il-hajja mizzewga wiehed ghandu jasal ghaliha b'mod oggettiv. F'kaz illi dan il-fatt jigi stabbilit oggettivament, allura wiehed ghandu jghid illi kien hemm il-qerq li trid il-ligi sabiex jigi invalidat il-kunsens moghti. Konsegwentement kwalitajiet soggettivi, li ma jistghux jigu rikonciljati b'mod oggettiv mad-dmirijiet u obbligi essenzjali taz-zwieg ma jistghux jigu kkunsidrati *stante* li dawn huma biss kwalitajiet trivjali u/jew arbitrarji.

Illi fl-istess decizjoni fuq citata jinghad li:-

“... one is not allowed to say that small defects, even if they appear troublesome to one of the parties, draw up from their own nature the capacity to disturb seriously the partnership. If there arise occasions of difficulties in the conjugal community, in that case this is due to the nature of the person affected by these annoyances – such as for instance his excessive irritability, etc – rather than to the nature itself of the defect.”

e) Finalment, l-ahhar punt li wiehed irid jara huwa l-ewwel reazzjonijiet tal-persuna li skopriet il-qerq sabiex wiehed jistabilixxi l-effett oggettiv fuq iz-zwieg. **Monsinjur Carmelo Scicluna** f'sentenza li huwa ta fit-Tribunal Ekklezjastiku Malti fl-20 ta' Lulju 1991 (ara **Forum N. 2**, Vol. 3, 1992 pp. 132-133 n 6) filwaqt li jaghmel referenza ghall-ktieb **La Giurisprudenza dei Tribunali Ecclesiastici Italiani, Lib.** Ed. Vaticana, 1989 p.210 jghid illi:-

“La scoperta del dolo provoca nella vittima del sopruso, un istintivo e immediato moto psicologico irrimediabile che viene esternato dall'intensità della sofferenza derivata appunto dalla scoperta e dalla veemenza della reazione che ne consegue in tale contesto il 'deceptus' viene a trovarsi in una situazione analoga, per non dire identica, a quella della vittima dell'errore ovvero della condizione non verificata, per cui nulla impedisce che all'istituto del dolo, come causa irritante del consenso matrimoniale, vadano applicati i principi che la giurisprudenza rotale indica ed esige provati con certezza morale nelle suddette altre fattispecie, e cioè, quel triplice criterio: a) quanti nupturiens fecerit qualitatem (translated as: how highly did the spouse consider the quality); b) perseveranza 'usque ad nuptias' (translated as: up to the nuptials) nell'esigenza di quella particolare qualità; c) 'modus se generandi cum primum certus factus sit bonum illud effugisse (translated as: the way he behaved as soon as he was informed that that good quality was lacking).”

Illi l-ahhar artikolu msemmi mill-konvenut huwa dak a bazi ta' l-artikolu **19 (1) (g) tal-Kap 255** li z-zwieg huwa null:-

“g) jekk xi wahda mill-partijiet torbot il-kunsens taghha ma' kondizzjoni li tirreferi ghall-futur.”

ii) APPREZZAMENT TAL-PROVI.

Illi mill-provi prodotti jirrizulta li l-partijiet izzewgu civilment fis-26 ta' Settembru 2002 u damu jghixu flimkien biss ghal *circa* xahar u nofs ghaliex wara dan iz-zmien l-attrici telqet mid-dar, allavolja kienet tqila kawza tar-relazzjoni taghha mal-konvenut, u mill-ewwel inbdew il-proceduri ta' separazzjoni u wkoll ta' annullament minnha. Fil-fatt wiehed jinnota li l-kawza attrici saret fl-24 ta' Jannar 2003 u cjoe` biss hames (5) xhur wara li l-partijiet izzewgu.

Illi dan juri li certament kien hemm xi haga serja fir-relazzjoni ta' bejn il-partijiet u dan iktar u iktar meta l-istess partijiet kienu ilhom jafu sew lil xulxin ghalkemm mhux l-ewwel darba li kienu hassru l-eghrusija jew ir-relazzjoni taghhom ta' bejniethom.

Illi intant din il-Qorti thoss li l-attrici kienet u ghadha dominata ghal kollox minn ommha – u fil-fatt wahda mill-konsiderazzjonijiet li wasslet lil din il-Qorti tasal ghal din il-konkluzjoni kien il-fatt li l-istess attrici dejjem insistiet li jekk l-istess koppja jkollhom tfal dawn kellhom jitrabbew minn ommha, tant li l-istess attrici riedet li tnizzel din il-klawsola fil-kuntratt ta' bejn il-partijiet qabel iz-zwieg. Dan effettivament ma sarx wara oggezzjoni tal-konvenut, izda din il-Qorti thoss li xorta wahda l-istess attrici tat il-kunsens taghha ghaz-zwieg soggetta ghal din il-kondizzjoni u fil-fatt kif inqabdet tqila, u fl-ewwel xhur tat-tqala hija ma baqghetx tghix mal-konvenut izda marret tghix ma' ommha – fejn gja qed issir preparazzjoni sabiex il-konvenut ma jarax l-istess tarbija ghaliex qed jinghad li huwa ma huwiex dispot li jmantni l-istess. Mela allura din it-tarbija gja gie soggetta ghall-litigju bejn il-genituri taghha u l-familjari ta' l-attrici sahansitra qabel ma twieldet.

Illi meta l-Qorti qrat ix-xhieda kollha prodotta, thoss li l-istess attrici, minkejja li qalet lill-konvenut li ma kienitx ser tinsisti fuq din il-kondizzjoni li t-tarbija titrabba minn

ommha, tant li kienet lesta li thallas lil ommha erba` mitt lira Maltija (Lm400) fix-xahar sabiex isir dan, tant li l-istess kondizzjoni ma tnizlitx bil-miktub fil-kuntratt ta' qabel iz-zwieg bejn il-partijiet, hija xorta kellha l-intenzjoni li taghmel dan fiz-zwieg, u fil-fatt hija kif inqabdet tqila mill-ewwel marret ghand ommha u ma baqghetx tghix mal-konvenut.

Illi veru li seta` kien hemm litigju u anke kliem iebes mill-partijiet, speċjalment meta l-attrici uriet lill-konvenut li hija kienet bihsiebha tinvolvi lil ommha tant fit-trobbija tal-wild taghhom, pero` xorta jibqa' l-fatt li skond din il-Qorti l-attrici ssuggettat il-kunsens taghha taz-zwieg ghal din il-kondizzjoni, mmaterjalment jekk il-konvenut jaccettax dan jew le.

Illi apparti dan jidher ukoll li l-istess attrici hija kompletament dominata minn ommha u jidher li d-decizjonijiet kollha jittiehdu wara li hija tottjeni l-kunsens kollu ta' ommha – haga li ma jidhirx li kienet lesta tabbanduna meta hija tizzewweg. Il-konvenut isemmi diversi ezempji dwar dan, inkluz li d-decizjoni li z-zwieg isir bic-civil, u wkoll li jsir kuntratt taz-zwieg, u li t-trobbija ta' l-ulied taghhom isir minn omm l-attrici.

Illi huwa veru li l-attrici ma tikkontestax dan, izda l-Qorti thoss li minn kif graw il-fatti u wkoll minn dak li qalet l-attrici stess jidher car li hija kienet dominata ghal kollox minn ommha u dan jidher b'mod car fl-istess kawza fejn sahsitra fid-dikjarazzjoni ta' l-attrici man-nota ta' l-eccezzjonijiet taghha ghall-kontro-talba tal-konvenut hija tghid b'mod car li hija zbaljat meta ma semghetx minn ommha – li skond hija dejjem uriet oppozizzjoni li hija tizzewweg lill-konvenut u dan ghaliex hija hasset li l-konvenut ma kienx bniedem ideali ghal bintha.

Illi mhux biss izda l-istess konvenuta tghid fl-istess dikjarazzjoni taghha li kien hemm sahsitra ftehim bejn il-partijiet qabel iz-zwieg li l-istess wild futur taghhom jitrabba minn omm l-attrici u dan sabiex it-tfal jitolghu sew u mhux skond hija bhal *gypsies*. Dan assolutament ma giex ippruvat, anzi huwa kkontestat mill-konvenut u l-Qorti

thoss li l-verzjoni tal-konvenut hija hafna iktar kredibbli u verosimili.

Illi ghalhekk din il-Qorti thoss li l-kunsens ta' l-attrici ghal dan iz-zwieg huwa vizzjat a bazi ta' **l-artikolu 19 (1) (f) u (g) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta**.

Illi apparti dan din il-Qorti thoss li l-attrici qarrqet bl-attur a bazi ta' **l-artikolu 19 (1) (c) tal-Kap 255** u dan peress li ghalkemm l-attrici kienet qed tghid lill-konvenut li hija ma kienitx ser tinsisti li uliedha jitrabbew minn ommha, xorta wahda hija ghamlet din bhala kondizzjoni taghha ghaz-zwieg mal-konvenut u kif wara z-zwieg indunat li l-konvenut ma kienx lest li jaghmel dan, allura hija qatghet kull tama li hija tibqa' tghix mal-konvenut.

Illi din il-Qorti thoss ukoll li l-partijiet kellhom nuqqas ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga u fuq l-elementi essenzjali taghha, *stante* li bil-mod kif agixxew qabel iz-zwieg jidher li dahlu hafna konsiderazzjonijiet li minflok juru impenn ghal dak li huwa ndikat bhala *consortium vitae*, inkluz l-impenn ghall-hajja mizzewga u mhabba bejn il-partijiet, iktar taw importanza ghall-oggetti purament materjali b'mod car li urew ghal kollox nuqqas ta' fiducja f'xulxin f'dak kollu li ghamlu, (forsi hawn parti iktar minn ohra), b'dan li din il-Qorti thoss li f'dawn ic-cirkostanzi ghamluha mpossibbli ghalihom li f'dak il-mument taz-zwieg jifhmu is-sinifikat u l-impenn ghall-istess.

Illi dan jidher car fl-ewwel lok minn naha ta' l-attrici, anke ghaliex din il-Qorti thoss li kieku setghet nizzlet kollox bil-miktub qabel iz-zwieg, speċjalment il-punti kollha li kienet qed tinsisti dwarhom ommha – jidher car li hawn l-attrici ma kienitx tafda lill-konvenut f'xejn u din kienet il-pozizzjoni li hija assumiet qabel iz-zwieg u komplet biha wara z-zwieg, tant li l-flus taghha jinsabu depozitati fuq isem ommha, apparti l-immobbli.

Illi fit-tieni lok, jidher li dan in-nuqqas ta' diskrezzjoni ta' gudizzju jidher li wkoll involva lill-konvenut, li ffacjat b'din l-indecizjoni kollha *da parte* ta' l-attrici, u wkoll konxju tal-

fatt li ommha kienet qed taghmilha cara li hija kienet kontra din l-unjoni, u l-attrici kienet qed tisma' minnha, xorta wahda emmen li wara z-zwieg dan l-indhil *da parte* ta' omm l-attrici (li tant kien qawwi li skond huwa stess kien ghalhekk li zzewgu bic-civil), kien ser jispicca, u hawn l-istess attur juri kemm kien verament f'pozizzjoni ta' infatwazzjoni fuq l-attrici u fl-opinjoni ta' din il-Qorti ma kienx f'pozizzjoni li jevalwa s-sitwazzjoni sew u lanqas kien fi stat li jifhem l-elementi essenzjali taz-zwieg u l-obbligi naxxenti mill-istess u ghalhekk din il-Qorti thoss li l-kunsens tal-partijiet kien vizzjat a bazi ta' **l-artikolu 19 (1) (d) tal-Kap 255**.

III. KONKLUZJONI.

Illi ghalhekk ghal dawn il-motivi, din il-Qorti, **taqta' u tiddeciedi**, billi filwaqt li tichad l-eccezzjonijiet tal-konvenut u dan inkwantu biss l-istess jikkontrastaw ma' dak hawn deciz, u **tilqa' t-talba attrici biss fis-sens hawn premiss** b'dan illi:-

1. Tiddikjara u tiddeciedi illi z-zwieg ikkuntrattat bejn l-attrici u l-konvenut fis-26 ta' Settembru 2002 huwa null u bla effett u dan a bazi ta' **l-artikolu 19 (1) (c), (d), (f) u (g) tal-Kap 255** ghar-ragunijiet imputabbli lill-konvenut, b'dan li l-kunsens tal-partijiet kien hekk vizzjat.

Bl-ispejjez kollha kontra l-attrici.

Illi ghar-rigward tal-**kontro-talba** tal-konvenut, din il-Qorti **taqta' u tiddeciedi**, billi filwaqt li tichad l-eccezzjonijiet ta' l-attrici ghall-kontro-talba tal-konvenut biss jekk l-istess huma b'xi mod inkompatibbli ma' dak hawn deciz, **tilqa' t-talbiet tal-konvenut fil-kontro-talba tieghu biss fis-sens hawn premiss u deciz**, b'dan illi:-

1. Illi z-zwieg li allegatament sehh bejn il-kontendenti fis-26 ta' Settembru 2002 huwa tabilhaqq null, invalidu u ineffettiv u mhux enforzabbli ghal ragunijiet serjissimi, legalment u fattwalment fondati kif indikat konsegwenti ghat-talba attrici f'din il-kawza.

Kopja Informali ta' Sentenza

2. Illi z-zwieg qed jigi dikjarat null a bazi ta' l-**artikolu 19, sub-artikolu 1, Kapitolu 255 tal-Ligijiet ta' Malta**, partikolarment a bazi tal-**paragrafi (c), (d), (f) u (g)** ghar-ragunijiet imputabbli lill-attrici u a bazi tal-**paragrafu (d)** ghar-ragunijiet imputabbli lill-konvenut.

3. Illi din il-Qorti tiddikjara li dan iz-zwieg qed jigi dikjarat null u nvalidu, ineffettiv u mhux enforzabbli ghar-ragunijiet imputabbli lill-attrici, u wkoll lill-konvenut.

4. Illi fic-cirkostanzi din il-Qorti thoss li l-ispejjez kollha anke tal-kontro-talba ghandhom jigu ssopportati mill-attrici.

Moqrija.

< Sentenza Finali >

-----TMIEM-----